

I. N. P. F. & S. S.

DISSERTATIO GRADUALIS,
EPICRISIN
IN
LEGEM SOLONIS:
DE
OFFICIO CIVIS
IN
FACTIONIBUS
CONTINENS,

QUAM

*Consens. Ampliss. Facultat. Philosophicæ In Regio ad
Auram Lyceo,*

PRÆSIDE

**MAG. JOHANNE
BILMARK,**

Hist. & Phil. Pract. PROFESSORE Reg. & Ordin.

Publicæ Bonorum censuræ modeste subjicit

JOHANNES LENÆSIUS.

ANGERMANNUS,

In AUDITORIO MAJORI Die XIII. Aprilis Anni
MDCCCLXXI.

Horis Ante Meridiem Consuetis.

A B O Æ,

Impressit JOHANNES CHRISTOPHORUS FRENCKELL,

PRÆFATIO.

Quod si homines placidæ rationis matura semper sequi vellent decreta, tam certum est, quam quod certissimum, ipsos alma tranquillitate fruturos atque ex gratia DEI exoptatum negotiorum successum plerumque experturos. Enimvero tantum in nos valent affectus sua partim vehementia partim svavitate, ut illorum impetus atque lenocinia vim rationis non raro impedianc ac sufflament, mortalesque plerique id agant, non quod in se optimum est, sed quod tale ipsis videtur. Nunquam autem affectus magis exæstuare solent, quam quum homines otio gaudent; tunc enim nihil non sibi, nisi moratores fuerint, permittunt; tunc etiam experiri quasi gestiunt, quid valeant humeri, quid ferre recusent. Non dissimiles igitur sunt nautis, qui placida & secunda tempestate tantum de suo ingenio suaque præsumunt industria, ut navarchæ etiam partes tuerentur, si ipsis demandatae fuissent; sed quum prudentia melius tulerit consilium, fortem suam tacite indignantur. Similiter dum civitas pace, bello & sangvine etiam paranda, fruitur, multi ne jucundissimum quidem hunc statum æquo animo ferre possunt, abjectique putant esse animi, decussatis quasi sedere manibus, nec aliquod audere facinus, quo inter æquales eminere queant. Si igitur cives iusta gaudent libertate, quæ basis est felicitatis civilis, non raro contingit, ut quidam excelsioris, saltem uti videri

videri volunt, ingenii homines, vitio mortalibus fere
 cunctis communi, quo plus ultra nituntur, mox inqui-
 rere in limites jurium Majesticorum incipiunt, ceteris-
 que persuadent vel libertatem periclitari vel eandem ex
 tenore jurium, civibus reservatorum, adhuc extendi pos-
 se, forte etiam debere. Hinc oriuntur factiones, quæ
 in eo potissimum consistunt, ut cives in diversas abe-
 ant partes de ratione promovendi felicitatem publicam.
Hæ præcipue ingravescunt in liberis civitatibus, quum
 in Monarchico imperio ad clavum sedeat Hercules, qui
 clava sua mox contundit, vel saltē valide comprimit
 ferocia quævis ingenia, quæ in præjudicium supremæ i-
 psius auctoritatis quidquam moliri audent; adeoque ve-
 rum est, quod uti triticum raro sine lolio inveniatur,
 ita nulla tam alibi quam in civitatibus sunt commoda,
 quibus subinde non intermixta sint incommoda. Enim-
 vero de factionibus prævia experientia observamus, quod
 quandiu partes dissidentes verbis tantum inter se disce-
 ptant, nec in consiliorum communionem exterros ad-
 mittunt, sed in eo acquiescunt, quod pluralitas votorum
 decreverit, saepe non noceant reipublicæ. Per has e-
 nem animorum contentiones multa in apricum prodi-
 cuntur, quæ prius tenebris fuerunt involuta, & ratio sta-
 tus publici melius innotescit; leges igitur optimæ ferun-
 tur, iniquæ abrogantur, & consilia salubria proponun-
 tur. Enimvero quamvis turbas civiles boni quid sub-
 inde insequatur, nemo tamen sanus eas propterea, ut
 in se bonas, laudaverit. Quis enim morbum esse bo-
 num diceret, licet vitiosos nonnunquam e corpore ex-
 pellat humores? Factiones autem nunquam in principiis
 subsistunt, sed latius latiusque serpunt, & civitatem a se
 ipsa dissidentem magis magisque infirmam reddunt,
 præfertim cum altera pars alteram opprimere operose
 nititur, morique potius gestit, quam vel latum ungvema

præconceptis recederet opinionibus, & in servido hocce statu medicam exterorum, qui in turbido piscari callide norunt, patitur manum. Quocirca quum boni ci-vis partes implere, omnes anniti debeamus, quæri potest: quodnam ingenii civis sit officium in discordi re-publica? Quam quidem quæstionem non pro materiæ dignitate, sed pro ingenii ac facultatum modulo hisce pagellis explicare conabimur; quo successu hoc præsta-mus, quum ad finem opellat pervenerit B. Lector, ipse pro ea, qua est æquanimitate, judicet.

§. I.

Officium civis in turbido reipublicæ statu expositu-
ris statim occurrit lex a SOLONE quondam lata, quam,
ceu prudentiæ exemplar, multi laudant, plures autem
sunt secuti. Hanc autem his verbis exponit GELLIUS;
(a) *Si ob discordiam dissensionemque seditio atque discessio
populi in duas partes fieret, & eam ob causam irritatis
animis utrinque arma caperentur, pugnareturque, tum qui
in eo tempore in eoque casu civilis discordiæ non alterutri
parti sese adjunxerit, sed solitarius separatusque a commu-
ni molo civitatis secesserit, is domo, patria, fortunisque o-
mnibus careto: exsul extorrisque esto.* In hac lege pri-
mum miratus fuit GELLIUS, ceu ipse de se testatur,
quam ob causam digni poena censerentur, qui procul
a seditione & civilibus turbis sese removissent; cognita
autem legis ratione, mox animum mutavit, & legem i-
stam magnopere laudavit. Scilicet si boni omnes, qui
in principio coercendæ seditioni impares fuerint, popu-
lumque partitum & amentem non deterruerint, ad alter-
utram partem divisi, sese adjunixerint; tum eveniet, ut
quum socii partis seorsim utriusque fuerint, eæque par-
tes ab iis, ut majoris auctoritatis viris, temperari ac regi
cooperint, concordia per eos potissimum restitui conci-
iliarique

liarique possit; dum & suos, apud quos sunt, regunt atque mitificant & adversarios sanatos magis cupiunt, quam perditos. His rationibus ceu grave pondus adjicit auctoritatem FAVORINI Philosophi, qui idem institutum inter fratres quoque aut amicos dissidentes ita observandum esse censuit, ut qui in medio sunt utriusque partis benevoli, si in concordia annitenda parum auctoritatis quasi ambigui amici habuerint, tum alteri in alteram partem discedere, ac per id meritum viam sibi ad utriusque concordiam munire debeant. Qua quidem ex occasione Philosophus hic illorum improbitatem non male notavit, qui duos amicos in foro litigantes destituunt & relinquunt, eosque advocatis malevolis aut avaris dedunt, qui lites animasque eorum inflamment, aut odii studio aut lucri. In eandem quoque sententiam præter alios vixit CICERONEM constat, propterea a MATIO, & prudente & modesto cive, in Epistola quadam ad ipsum scripta reprehensus, qui candidum suum pectus his verbis conspiciendum præbet: *Non agam astute, fateor me ad istum gradum sapientiae non pervenisse (b).*

(a) Vid. Ejusd. Not. Atticar. Lib. II. Cap. XII. (b) Vid. Epist. CICERONIS.

§. II.

Quamvis lex Solonis modo memorata satis idonea ratione niti videatur, vix tamen acrioris judicii limam ipsa sustinet. Primo enim tacite saltem supponitur, quod factiones a populo oriuntur, quum Viri præcipuae dignationis atque auctoritatis tamquam spectatores medii habeantur, qui dum alterutri parti tandem se adjungunt, desideratam reducunt concordiam. Enimvero eiusmodi civium consociatio est potius feditio, quæ plerumque tanta violentia per rempublicam subito debacchari solet, ut banc vel perdat vel ipsa dissipetur. At factio-

nes raro existunt, nisi Viri magnæ existimationis ipsis ansam præbuerint & agmina populorum sibi devota ipsi duxerint. Ponamus igitur, quod alii præpotentes cives partibus invicem dissidentibus sese adjunxerint; tunc aut eadem adoptabunt placita, quibus tamquam sacramentis ultraque pars distinguitur, aut suam opinionem in re dubia prævalere nitentur. In posteriori casu surdas inventient aures, ipsorumque pristinam auctoritatem & prudentiam magis timebunt quam suspicent ceteri, adeoque sua opera atque industria nihil fere proficiunt. In priori autem casu dum aliorum opinione tamquam torrente sese abripi patiuntur, oleum igni adfundunt, & gliscens sub favilla ignis in incendium tanto vehementius erumpit, quo plures in eandem eant sententiam, viresque suas & consilia conjungant. Sicut igitur Medicum Comicum exsibilamus, qui, quum ipsis objiciebatur, quod ægrotus morbo succubuisset, respondit: Verum quidem est, quod ægrotus occubuit, attamen a maligna, qua laborabat, febri liberatus fuit; ita medela morbo Politico, factionem intelligo, a Solone proposita, illo deterior esse videtur: mala enim, præsertim publica, sunt mitiganda, non ipsa asperitate frangenda. Ingenuum tamen civem non decet in factione nullo mali sensu, nullo dolore perculsum sedere, ac suam perturbationis vacuitatem vitamque otiosam & beatam prædicare, interim aliorum erroribus delectari. Sed heic maxime Theramenis induendus est cothurnus. Itaque utraque cum parte conferendus sermo, ut neutri te aggredes. Existimaberis enim eo, quod nullius faciendæ injuriæ locum te geras, alienus a civibus, sed ob auxilii lationem omnibus communis, neque invidebitur tibi, si non venias in partem calamitatis, cum videare omnium ex æquo sortem dolere, uti observat PLUTARCHUS (*a*).

§. III.

(a) Vid. Ejusd. præcepta reipublicæ gerendæ.

§. III.

Enimvero haud opus est, ut importunitatem legis memoratae, a veteribus quoque animadversam, multis ostendamus, vel Ciceronis auctoritate nos confundi patiamur, quum historia Solonem legis suae transgressorē & Ciceronem tam in doctrina, quam in vita valde inconstantem nobis exhibeat. Testatur enim in vita Solonis DIOGENES LAERTIUS, eum utut legis istius servitoris auctorem imperiosum, tamen seditione inter urbanos, agrestes atque maritimos exorta, neutrarum se fecisse partium. Atqui nihil proficiunt leges sine moribus vanæ, & parere debet legi, quisquis legem sanxerit. At enim Solonis illa inconstancia plures quoque fidei non minus, quum prudentiæ naufragium subire fecit. Ipsum Ciceronem adeo illa offendit, ut ad Atticum scribere non dubitaverit, se Solonis istam legem prorsus negligere; etjam atque etjam confirmans, melioris civis & viri esse, quovis suppicio adfici, quam belli civilis crudelitati non solum præesse, verum etjam interesse: & vel mori satius, quam esse cum illis ducibus. Quod ut dextre scripsit eloquentiæ Romanæ Paren̄s, ita sinistre admodum facto comprobavit Senator male cautus, quum in factione reipublicæ omnium maxima errantis fortunæ ludibrio se abripi passus est, animique fluctuatione nunc ad hujus, nunc ad illius partes ad capit̄ usque periculum inclinaverit. Quum tamen, quod præclare monet Plutarchus, & patriæ & amicis utilior esse potuisset, si ut Trebatius & Cæsar ipsi svaferant, neutram partem secutus, ad eventum se accommodasset. Quod quia eo usque neglexit, ut etjam quam partem laudabat, eam occulte reprehenderet, tandem & sibi vitæ, & illis libertatis discrimen ultimum arcessivit.

§. IV.

Quamvis non raro contingat, ut, ferventibus factiōnibus,

nibus, qui neutrius est partis ab omnibus relinquatur, & præda tandem superioris evadat; quamvis etiam inter Scyllam & Charybdin navigare, aleæ plenum sit negotium; bonus tamen civis officium suum esse judicat, turbis civilibus se non committere, sed medium inter partes dissidentes tenere; quicquid boni sive Tros sive Rutulus proponat, laudare, aliis persuadere, ut sua forte sint contenti, atque ut negotia sibi demandata quisquis in suo statu fideliter agat. Qua quidem ratione consensionum illi globi vel sponte sua dissolventur, vel talitem minimo cum fragore dissilient. Enimvero non omnibus modesta adeo probabitur Philosophia, quare non nulli contendunt, quod qui nobiscum non est, sit contra nos, & experientia prævia ostendent, quod pacati homines utrique factioni fuerint invisi, idemque illis non raro accidat, quod iis, qui medium domus partem incolunt. Hi tales enim plerumque fumo infestantur ab inferioribus, a superioribus autem nectare perfunduntur, e quo Vespasianus vestigal exigebat. Quamvis vero axioma allatum omnino valeat in æstimanda vera Religionem, quippe quæ non nisi unica est, non tamen ad negotia politica est extendendum, quum plures sint modi, felicitatem publicam promovendi, nec dici possit, quod hæc vel illa factio optimum semper detexerit; igitur non video, quare hic vel ille merito sit culpandus, qui in easu particulari aliam fovet sententiam, dum non detrectat sedulo & prudenter ea exsequi, quæ pluralitas votorum in libera civitate decernat. Profecto talis si non juvat alterutram partem dissidentem, neutri tamen nocet; sed sicut rationi, virtuti ac patriæ se totum tradit, ita ad utrosque æqualiter pertinet. Quibus addere licet, quod duces factionum, bonum publicum simulant, plerumque pro sua certent potentia. Et licet fortuna melioribus intordum se adjungat partibus, ipsos tamen

men Argyrāspidas ferociores subinde atque impotentiores reddit; adeo quidem, ut licet natura tales non sint, tamen necessitate esse cogantur: quum multa victori eorum arbitrio, per quos quis vicit, etjam invito, facienda saepe sint, vel certe permittenda. Ex quo etjam mirum esse non debet, si vir sapiens bonusque civis, cui omnium dextre judicantium consensu nihil magis convenire debet, quam abesse a civilibus controversiis, initia factionum invitus percipiat, extrema non libenter persequatur. Dignum proinde est exemplum T. POMPONII ATTICI, quod cordatus civis imitetur, quippe qui non semel tantum, sed saepius medium viam, hoc est omnium difficillimam, sectari ita gnarus fuit, ut periculo implicatus nunquam, liber semper & incolunis evaserit. Nam primum cum videret Cinnano tumultu civitatem esse perturbatam, neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offenderet; dislocatis animis civium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis fayerent partibus, ipse non tantum Roma Athenas concessit, sed etjam in Græcia a Sulla tandem victore ad partes suas tentatus: *Noli, ero te, inquit, adversum eos ene velle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui.* Idem quoque in Cæsariano tumultu ut Pompejum conjunctum non offendit; ita quiete sua tantopere gratus fuit Cæsari, ut ei victor multa benevolentiae documenta praestiterit. Præterea in dissidio Bruti & Antonii officia amicis sine factione praestitit, neque potenti adulatus Antonio, neque Brutum & Cassium desperatos relinquens: ob hanc integratè singularem ab ipso Antonio, conversa etjam fortuna, amatus & præsidio tectus. Quin etjam quum Augustus tandem contra Antonium quoque rempublicam defenderet, ille semper sui similis, ita medius quarta vice permanxit, ut bonitas illius naturalis nullis casibus neque augeri neque minui

potuerit. Atque sic moribus fortunam fingens Atticus, ita perpetuo versatus est in republica, ut semper optimarum partium & esset & existimaretur, neque unquam civilibus fluctibus se committeret, putans, eos, qui se his deditissent, non magis in sua potestate esse, quam qui parentur maritimis, sicut de ipso memoriae prodit CORNELIUS NEPOS.

§. V.

Quamvis ea, quæ de officio boni civis in fervore factionum jam attulimus, satis plana videantur; planiora tamen, ut alii opinantur, adhuc fient, si cives pro ratione munerum in certas veluti classes, quarum primam constituunt illustrissimi, secunda minus illustres, & tertia vilioris sortis homines comprehenduntur, distingvamus, & de singulis his seorsim judicemus. De illis ita centent, ut quum in societatem imperii veniant, necesse sit, ut alterutri factioni, cui primas deferunt, se se adjungant, & ad hujus desideria, tamquam ad cynosuram, jugiter attendant. Enimvero si in honoris culmine positus Heros non æquitatem, non probam experientiam nec conscientiam rite informatam, sed beneplacitum quorundam civium presse sequi teneatur, hunc ego præcipuis liberorum civium juribus destitui dixerim, siquidem ne latum quidem ungvem a præconceptis opinionibus recedere audeat. Non equidem decet ejusmodi purpuratum patriæ periclitanti opem suam subtrahere, a salute tamen publica & a sua gravitate alienum ducit, certis placitis ita adhærere, ut, si lapsus animadvertiscat, ipsos modeste non detegat, & si meliora suppetant consilia, ipsa candide non impertiat. Quod si autem suis consiliis suaque opera nihil profecerit, dixit tamen & salvavit animam, civesque citius serius probabunt integritatem consiliarii hujus quadrati, nisi malum vitalia civitatis adeo corruperit, ut ipsa nec morbos nec remedia pati amplius possit.

fit. Porro si cives minus illustris sit, simul quoque ponere licet ejus in rempublicam vix majorem esse influ-xum, quam quem ipse sibi arrogaverit; adeoque nihil nisi forte ambitio aut sacra auri fames impedit, quoniam hic inter partes dissidentes medius maneat. Immo si quam ipsi auctoritatem cives sui concedant, hanc potius impendat ad concordiam reducendam, quam ad augendas discordiae spinas. Quiescat igitur, & potius expectet, quam fortunam irritet. Pari etiam modo judicamus de interioris fortis civibus, quippe qui ut in arduis reipublicæ negotiis raro consuluntur, ita officiorum circœ egredientur, si injussi sese alterutri factioni adjungerint. Quin potius imitentur modestiam acutissimi d' OZANAM, in re licet dissimili dicentis: *Il apartieyt aux Docteurs de disputer & au Mathematicien d' aller en Paradis en ligne perpendiculaire* (a), ita & ingenuus civis spartam, quam nactus est, ornet, & quæ ad hanc non spectant, non curet, nedum tribunitiam quandam auctoritatem in ceteros sibi adserat.

(a) Vid. *L' Histoire de L' Academie Royale des Sciences de Paris.*

§. VI.

Erunt forte non pauci, qui nostra placita magis pulveri Academicō, quam illis convenire judicent, qui in luce orbis veriantur, qui proinde sicut eadem non probant; ita nec nos probamus duplex hominum genus. Alterum eorum est, qui inter oppositas factiones medium ita tenent, ut pro re nata se illi vendant, quæ amplissimum suppeditat stipendum, atque sic partes dissidentes continuo inter se librant. Hi igitur fluctus motos non componere, sed qua parte subsidere incipiunt, sublevare student, parum curantes, si libertas, opulentia & securitas civium in discriminem vocetur, modo ipsi enineant & rebus suis in turbido egregie consulere possint. Alterum eorum est, qui florentibus tantum sese adjungunt, conversaque fortuna veteres contemnunt amicos; id quod CICERONI imprimis vitio vertitur. Hic enim non raro utrarumque partium adsecla, nunc a Senatu ad populum, nunc a populo ad Senatum transiens, utrique se venditavit, ita ut ab optimatibus nomen transfuge ei inditum fuerit. Quam, queso, si non simulate, certe inconstanter & astute se gessit in discordiis inter Pompejum

&

& Cæsarem? Quis ignorat, quod in tertio triumviratu in sua inconstans tamdiu constans perseveraverit, donec tandem ab amico novo, Octavio, desertus, capitis proscriptionem ita passus, ut Plutarcho adfirmante, & se perditum, & libertatem populi a se proditam senserit? Ita omnino est, tamdiu factiosi vertunni salutem publicam versant, donec vel haec vel illæ pereant. Quamobrem Dominum exercituum & DEUM pacis supplices rogamus, ne mala factionum gravissima in carissima nostra unquam glicescant Patria. Ty at thet är Almogans liff ok hälsa ok gagn ok gläddi, hava frid ok frilese ok goda färjo inbyrdis. Ok hvar ej haldz thet, ta är thet ojafligt Almogans fördervilje (a).

(a) Vid. Konunga och Höfdinga skyrile Balk. I. §. 23.

